

Upplandsstiftelsen en unik organisation med unika möjligheter – verksamhetsplan för 2021

Det är en extraordinär tid. Världen, Sverige och Uppsala län påverkas starkt av den pågående pandemin. Alla har fått erfara helt nya förutsättningar såväl inom arbetslivet som i vardagen. Samtidigt kommer nya rapporter som pekar på behoven av en starkare och kraftfullare omställning av samhället till mer hållbara lösningar blir bara tydligare. Med erfarenheter av Coronapandemin och andra utmaningar, behöver Upplandsstiftelsen fundera över hur verksamheten kan bidra till social-, miljömässig- och ekonomisk hållbarhet idag och i framtiden.

Det uppdrag och de frågor som Upplandsstiftelsen arbetar med, är i dagens situation mer angelägna än någonsin. Vårt arbete är inriktat mot naturvård och förebyggande folkhälsa. Det finns idag en vetenskaplig konsensus att vistelse utomhus och vistelse i naturen har en rad direkt positiva effekter på människors välmående. I tider med fysisk distansering blir utomhusvistelse än mer angeläget, både för att det skapar möjligheter till säkrare sociala kontakter än inomhusaktiviteter och för att många idag arbetar hemifrån och därför riskerar att komma ut mindre än annars.

Social hållbarhet bygger därför idag mer på utomhusaktiviteter än vad som annars skulle vara fallet. Därför kommer Upplandsstiftelsen tillsammans med våra medlemmar tydligt att belysa de positiva hälsoeffekterna av att vistas i naturen och kombinera det med information om var man hittar spännande natur i regionen. Betydelsen av utomhusvistelse gäller även i särskilt hög grad för barn, ungdomar och skolverksamhet. Upplandsstiftelsens arbete med naturskolor är därför särskilt viktigt under 2021. Samarbeten med våra kommuner är grunden för denna verksamhet. Utomhuspedagogikens möjligheter kommer lyftas ytterligare, liksom arbetet med att föra ut positiva exempel.

För oss inom Upplandsstiftelsen är det dessutom naturligt att kombinera insatser riktade mot friluftslivet med arbetet med naturvård. Genom att besöka våra anläggningar, de naturområden vi ansvarar för och våra vandrings- och kanotleder ges utmärkta möjligheter att också introducera och fördjupa förståelsen för biologisk mångfald. Ökad förståelse för biologisk mångfald och betydelsen av rika och unika naturmiljöer kan genom Upplandsstiftelsen ge människors en egen förmåga att skapa sammanhang och mening i sin vardag.

2021 är Friluftslivets år, en nationell satsning med syfte att få fler människor att prova friluftsliv och långsiktigt fortsätta. Målgrupper är personer som är ovana att vara ute, särskilt lyfts nya svenskar, skolbarn åk 4–6 och beslutsfattare. Upplandsstiftelsen kommer under

2021 att använda och utveckla den uppmärksamhet som detta ger för att främja friluftslivet i länet.

Uppland erbjuder rika möjligheter till en meningsfull fritid och fantastiska semesterupplevelser och här är Upplandsstiftelsen verksamhet en inkörsport till en fortsättning på den ökade "hemester" som kännetecknade 2020. Det finns också stora möjligheter för lokala entreprenörer runt om i Uppland att dra nytta av många av de positiva upplevelser som människor haft i vårt län det här året.

Restriktioner för resande har varit påtvingade av Coronapandemin, men de harmonierar samtidigt med behoven av minskad förbrukning av fossila drivmedel och minskat flygresande. Betydelsen av en biologiskt och kulturellt rik närnatur är därför större än någonsin och den förstärks ytterligare av ett stort expansionstryck i delar av vår region. Det ligger i Upplandsstiftelsens uppdrag att bistå våra medlemmar med expertis och underlag av olika former. Detta gäller bland annat kunskap om existerande naturvärden och förutsättningar för tillgänglig närnatur.

En ekonomiskt hållbar utveckling får inte ske på bekostnad av miljön. Upplandsstiftelsen ska särskilt bevaka skyddet och bevarandet av biologiskt värdefulla naturmarker och därtill kopplade konkreta åtgärder för att främja förutsättningarna för flora och fauna. Vårt långsiktiga mål har varit att utöka våra naturområden med ett nytt område per år. Det kan också kopplas till att vi 2022 fyller 50 år och då ska ha 50 naturområden.

Upplandsstiftelsen har en framträdande och unik roll när det gäller konkreta åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden, som restaurering, skötsel och förvaltning av betes- och slåttermarker. Den långa erfarenhet som finns uppbyggd inom Upplandsstiftelsen och det stora förtroendet som finns bland mark- och djurägare är mycket viktigt att värna och utveckla.

Inom området naturvård kommer Upplandsstiftelsen att fortsätta arbetet med skogs- och våtmarker. Dels genom att se över de möjligheter som finns inom offentligt ägd mark, dels genom nya initiativ med större skogsföretag i regionen. Ambitionen är att få en större areal våt- och skogsmark frivilligt avsatt för naturvårdande insatser riktade mot biologisk mångfald som samtidigt är tillgängliga för besökare. Upplandsstiftelsen ska genom sin kompetens och genom sitt engagemang bidra till att utveckla förutsättningarna för ett ekonomisk och miljömässigt hållbart skogsbruk i regionen.

Upplandsstiftelsen ska också under 2021 bidra till Länsstyrelsens arbete med hållbarhetslöften. Inom Upplandsstiftelsen finns en stor kompetens inom flera av de områden som omfattas av Länsstyrelsens satsning på hållbarhetslöften och det finns många potentiella samarbeten med såväl Länsstyrelsen som med våra egna medlemmar, som med andra regionala aktörer. Det är därför mycket möjligt att vi tillsammans med andra aktörer aktivt kan bidra till att antagna hållbarhetslöften uppfylls. Det är också möjligt att Upplandsstiftelsen, genom att bli mer delaktig i kontaktnäten för hållbarhetslöftena, kan utveckla delar av vår ordinarie verksamhet.

Långsiktig inriktning

Följande långsiktiga inriktning har sedan tidigare prioriteras av Upplandsstiftelsens styrelse:

- Offensivt förebyggande folkhälsoarbete genom vistelse i naturen.
- Naturvård genom skydd av biologiskt värdefulla naturmarker samt konkreta åtgärder för att främja förutsättningarna för flora och fauna.
- Barn, ungdom och natur, särskilt naturskoleverksamhet.

Den långsiktiga inriktningen innebär en koncentration av verksamheten till vardagsnära friluftsliv/folkhälsa, naturvård samt på satsningar för barn och ungdom.

Befolkningstillväxten i regionen är under stark utveckling. Detta medför ökade behov av tillgängliga natur- och friluftsområden.

Prioriteringar 2021

Under 2021 kommer Upplandsstiftelsen att lägga fokus på vissa områden. Samtidigt är det viktigt att vi upprätthåller och utvecklar verksamheten inom alla områden. I budgeten avsätts 400 tkr för att finansiera dessa satsningar. Medel kommer främst att fördelas på Friluftslivet år, Upplandsleden och kommunikationsstrategin. Övriga satsningar är inte i lika stor utsträckning beroende av extra finansiering från budgeten utan mer beroende av prioritering av arbetsinsatser.

- Upplandsstiftelsens styrelse och stämma har under 2020 arbetat med och beslutat om en vision för Upplandsstiftelsen. Under 2021 ska denna vision vara grunden för en **strategisk plan för Upplandsstiftelsen**. En plan som beskriver hur Upplandsstiftelsen ska arbeta för att uppnå visionen.
- **Friluftslivets år** är en bred satsning med Svenskt Friluftsliv och Naturvårdsverket som ansvariga. Upplandsstiftelsen kommer under 2021 att använda den uppmärksamhet som detta ger för att främja friluftslivet i länet.
- Användandet av **Upplandsleden** har ökat kraftigt under 2020. Det finns därför anledning att öka insatserna i form av underhåll och statushöjning av leden under 2021.
- Upplandsstiftelsen kommer att ta fram en **ny kommunikationsstrategi**. Coronapandemin har fått till följd att fler och fler personer har fått upp ögonen för Upplandsstiftelsens anläggningar, områden och leder mm. Detta ger oss möjligheter att ta fram en strategi utifrån en i grunden positiv syn på vår verksamhet.
- Upplandsstiftelsen har en ekonomi i balans och det är oerhört viktigt att det är så även i framtiden. Vi ser samtidigt ett ökat behov av resurser till vår verksamhet och förväntningarna är och ska vara höga på oss. Därför prioriteras arbete med **en säker och ökad finansiering**.

- Upplandsstiftelsen vidareutvecklar det pågående naturvårdsarbetet i länets kultur- och kustlandskap, omfattande naturbetes- och slåttermarker, våtmarker, kustmynnande vattendrag samt grunda havsvikar. Målet är att under året ta fram **en plan för ytterligare restaureringsåtgärder, men även långsiktig skötsel, uppföljning och utvärdering**. Särskild översyn av marker där Upplandsstiftelsen sökt miljöersättningar kommer göras.

Mål 2021

Målen för 2021 är indelade i målsättningar för naturområden, naturvård, anläggningar, friluftsliv och folkhälsa samt för den övergripande verksamheten

Naturområden:

Övergripande mål

Upplandsstiftelsens naturområden ska förvaltas på sådant sätt att de biologiska värdena bevaras och utvecklas. Naturområdena ska erbjuda attraktiva besöksmål för olika grupper av människor som vistas i naturen, med välfungerande besöksanordningar och information.

Delmål:

- Minst ytterligare ett naturområde tillgängliggörs för personer med funktionsnedsättning, genom att till exempel anlägga hårdgjorda stigar och rastplatser som kan nyttjas med rullstol. Upplandsstiftelsen egna tillsynspersoner ska ha en kunskap om tillgänglighet och kunna tillämpa den i sitt arbete.
- Uppdatering av skötselplaner för naturområden fortsätter och arbetet med att restaurera och sköta naturområden för biologisk mångfald och hotade arter vidareutvecklas.
- Utbredningen av invasiva arter i Upplandsstiftelsens naturområden ska vara kartlagd samt en handlingsplan för åtgärder mot invasiva arter ska vara framtagen.
- Rågångarna kring Upplandsstiftelsens naturreservat ska vara genomgångna och uppmärkta.
- Framtagandet av en områdesdatabas för naturvärden och skötsel i Upplandsstiftelsens områden ska inledas. Databasen är ett stöd i den långsiktiga förvaltningen, i likhet med motsvarande databas för besöksanordningar.
- Den strategiska och långsiktiga förvaltningen av Upplandsstiftelsens naturområden samt Upplandsstiftelsens landskapsprojekt är säkerställd genom en samverkan med externa aktörer.

- Upplandsstiftelsen har en klar bild av effekterna av störningar såsom granbarkborrar och stormar på våra naturområden, samt en handlingsplan med informationsarbete och praktiska åtgärder och insatser kring risker, säkerhet och ekologi.

Naturvård:

Övergripande mål

Åtgärdsinriktat naturvårdsarbete ska bedrivas utanför Upplandsstiftelsens naturområden i samverkan med markägare m.fl. i syfte att främja naturliga och hållbara ekosystem samt hög biologisk mångfald.

Delmål:

- Säkerställa långsiktigt skydd och förvaltning för ytterligare ett biologiskt värdefullt naturområde, alternativt utöka befintliga områden med minst 10 ha.
- Ytterligare 100 ha naturbetesmarker i länet ska med hjälp av insatser från Upplandsstiftelsen restaureras och arealen restaurerade och hävdade kulturmarker inom Upplandsstiftelsens egna områden ska öka.
- Restaurerade betes-, slätter och våtmarker ska ha en långsiktigt säkerställd drift och skötsel.
- Ett långsiktigt samarbete med externa parter är etablerat för att kunna följa upp funktionen hos restaurerade våtmarker, exempelvis genom att undersöka fiskyngelförekomsten i närliggande kustområden, samt att fortsätta arbetet med att restaurera kustmynnande våtmarker i både kultur- och skogslandskapet.
- En strategi för Upplandsstiftelsens områdesskyddsarbete är implementerad, inklusive principer för utökning av Upplandsstiftelsens egna områden.
- Upplandsstiftelsen ska vidareutveckla samarbete med länsstyrelsen kring förvaltning av Bredforsen och Båtfors, samt är delaktig i underlagsarbetet inför omprövningen av vattenkraften vid Nedre Dalälven.
- Förvaltning av den rödlistade fisken asp utvecklas genom att Upplandsstiftelsen ingår i ett flerårigt samarbete med Länsstyrelsen i Uppsala län och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Genom studier av rörelsemönster hos märkta aspar skapas nödvändiga underlag för en effektiv förvaltning av aspen.
- Uppföljning och utvärdering av över 25 års naturvårdsarbete inom landskapsprojektet Vällan ska inledas.
- Upplandsstiftelsen vidareutvecklar sitt engagemang för hotade ansvarsarter och - naturtyper i länet såsom mnemosynefjäril, cinnoberbagge, skröntarna, asp och kalkbarrskogar.

- Upplandsstiftelsen ska i samverkan med Biotopia och länets kommuner vidareutveckla arbetet med information om biologisk mångfald och hållbara ekosystem.

Anläggningar:

Övergripande mål:

Upplandsstiftelsens byggnader ska förvaltas på ett miljövänligt och energimässigt effektivt sätt och utgöra en resurs för naturvård och friluftsliv.

Delmål:

- Det finns aktuella underhållsplaner för Upplandsstiftelsens byggnader.
- Det finns en plan för tillgänglighet för Upplandsstiftelsens anläggningar. I planen definieras vilka delar som är tillgängliga och hur tillgängligheten kan öka.
- Upplandsstiftelsens anläggningar och uthyrningsstugor fungerar som inkörsport till naturen för naturovana.

Friluftsliv, folkhälsa, barn och ungdom samt Upplandsleden

Övergripande mål

Alla har möjlighet att ta del av länets natur. Naturen utgör en positiv resurs för folkhälsan i vårt län. Barn och unga ska ha möjligheter till naturkontakt både i förskola, skola och på fritiden. En god och enhetlig standard på rastplatser, markeringar, vägvisning, spänger och skötsel av Upplandsleden.

Delmål:

- Att vår satsning under Friluftslivets år leder till att fler hittar till länets naturområden och leder, att nya målgrupper hittar till våra naturområden och att vi har förmedlat vinsterna med friluftsliv till beslutsfattare.
- Att vi tillhandahåller god information om länets naturområden och leder. Under året ska den digitala tillgängligheten förbättras.
- Att vi har vi fortsätter vårt samarbete i länet för att öka kunskapen och förbättra informationen om tillgängliga naturområden.

- Att äldre med funktionsnedsättning som bor i trygghetsboende och/eller besöker träffpunkter ges möjlighet till bättre upplevd hälsa och välbefinnande genom regelbunden utevistelse.
- Föräldrar och barn som besöker den öppna förskoleverksamheten får möjlighet att känna sig trygga i sin närnatur. Vi har förmedlat metoderna för uteverksamhet till ytterligare två kommuner.
- Att fler personer med utländsk bakgrund får en ökad kunskap om natur och friluftsliv. För att uppnå detta utvecklar vi vårt nätverk för flerspråkiga naturvägledare.
- Att bidra till kunskap om tillgänglighet i naturområden och att inspirera fler personer med funktionsvariation att vara ute i naturen.
- Det finns 50 välskötta Smultronställen i naturen som uppfyller kvalitetskraven hela vägen från digital information ut till målpunkten. Smultronställen i naturen drivs i samverkan med länets kommuner.
- Biotopia är en plats där besökare kan ta del av naturinformation för hela länet.
- Att pedagoger i alla länets kommuner har kunskap om utomhuspedagogik. Fortbildning erbjuds pedagoger i de kommuner som inte har någon egen naturskoleverksamhet prioriteras.
- Att gymnasieelever i länet får ta del av utomhuspedagogik genom pågående projekt.
- Att Upplandsstiftelsen samverkar med föreningar och kommuner för att förbättra förutsättningar för friluftsliv.
- Att det är lätt för vandrare med olika bakgrund att finna information om Upplandsleden, planera och genomföra sin tur.
- Den nya Upplandsledssträckan i Heby kommun är invigd.
- Tämnråns kanotled är invigd.

Övergripande verksamheten:

- En ekonomi i balans med soliditet på minst 55 % och en likviditet som inte understiger 10% under 2021.
- Den projektfinansierade verksamheten ska över en femårsperiod ligga på motsvarande nivå som genomsnitt av de senaste 9 åren, dvs 40 % av totala intäkterna. På längre sikt är målet att Upplandsstiftelsen även ska kunna ta del av de fasta anslagen från statliga myndigheter

- En attraktiv arbetsplats, med ett aktivt arbetsmiljöarbete. Prioritet för 2021 är att etablera en arbetsmiljö som är anpassad till en post-Covid/Corona-situation.
- En ny kommunikationsstrategi och kommunikationsplan ska vara beslutat av styrelsen senast under novembermötet.
- Arbetet med Upplandsstiftelsens 50-årsjubileum ska vara påbörjat och det ska finnas en plan senast hösten 2021